

Najnovejše odredbe c. kr. dež. šol. sveta kranjskega.

(Iz krogov slovenskih staršev — na adresu gospodom poslancem.)

Kakor se veselimo vsakega napredka našega šolstva, tako so nas ozlovoljile najnovejše odredbe c. kr. dež. šol. sveta glede okrajšanja počitnic. Ker zadeva vsa stvar našo deco, ker menimo, da smo tudi starši poklicani izreči svoje pomisleke, zato hočemo to stvar nekoliko premotriti ter opozoriti svoje poslance na te odredbe, da jih dobro preudarijo. Upamo, da bodo upoštevali naše želje, to pa tem bolj, ker imajo sami deco, pohajajočo ljudske šole. Dokazati hočemo, da ima pregovor „Blinder Eifer schadet nur“ še vedno veljavo. Prerešeti pa hočemo te naredbe edino le s higijeničnega stališča in z ozirom na že uveljavljene zakonite določbe, ki pa so v popolnem kontrastu z novimi naredbami. V kolikor obremenjujejo učiteljstvo, o tem ne menimo razpravljati, ker upamo, da bo učiteljstvo gotovo storilo vse potrebno, da dokaže, da takih stvari ni preminjati kar vrat na nos!

I.

Najprvo hočemo govoriti o zamujenih šolskih dneh zaradi kontumaciranja ob infekcijskih boleznih.

Kdor ima le količkanj srca za nežno mladino, in to mora imeti vsak mladinec, mora obsojati to naravnost kruto naredbo. Znano je, da se otrok po prestani vratnici, škrlatinki in sploh kaki drugi infekcijski bolezni cele mesece, da, tudi leta ne more okrepiti. In sedaj naj se takemu otroku vzame tistih borih par četrtkov, ki so mu na razpolago v razvedrilo in okrepilo? Ali se mar kdaj zahteva od uradnika, ki je prebolel težko bolezen, naj potem takoj službo nastopi in naj nadomesti vse zamujene dneve? Kruta bi bila taka zahteva, in zato je tudi nihče ne stavi, ampak da se mu celo nekaj mesecev dopusta, kar je tudi edino pravo, da se popolnoma okrepi. In odrasel človek je vendar vse kaj drugega nego nežna otroška priroda. „Mens sana in corpore sano“ je večje vrednosti kot marsikaj drugega, četudi novega! Je li pa ta zahteva tudi izvedljiva? Smelo trdimo, da ne. Najčese se pojavijo take bolezni januarja, februarja in marca meseca. Vzemimo, da je bila šola zaprta meseca januarja, zamudilo se je največ 21 dni vsakdanje šole. Ako bodo hoteli otroci nadomestiti teh 21 dni, bodo pričeli s tem nadomeščanjem v začetku aprila, ker je, če se ne motimo, ponavljalna šola.

Imeli bodo na razpolago 17 četrtkov in ker Veliki četrtek, Vnebohod, in sv. Rešnje Telo vzamejo tri četrtke, ostane tedaj 14 četrtkov, torej ne bo mogoče ugoditi tej zahtevi. Naši otroci pa naj bi ne imeli nobenega četrtka prostega — kaznovani naj bodo še zato, ker so bili bolni. Kaj pomaga hirajočemu otroku vsa učenost?

Na eni strani izdajajo vsakovrstne sanitarne odredbe, na drugi pa teptajo z nogami najpotrebnejše humanitarne zahteve.

Tako ravnanje bi bilo naravnost brutalno. Slišali smo pripovedovati učitelja, ki ni bil samo „eksercimeister“, kako otroci oslabe med šolskim letom. Rekel je: „V pričetku šolskega leta pridejo otroci v šolo čvrsti, rdečelični in polni življenja, a proti koncu šolskega leta redkokdaj dobim v

šoli rdečeličnega otroka; vsi oblede in v zadnjih mesecih jim mnogokrat prihaja slabo“.

Če se nočejo ozirati na zdravje mladine, potem naj kar brez skrbi odpravijo vsake počitnice, zakaj kar bo otrok železne prirode, bodo že prestali — vsi drugi pa naj gredo rakom žvižgat. Tako postanemo moderni Špartanci, le s to razliko, da bomo otroke počasi morili, dočim so stari Špartanci slabotne takoj ugonobili, ne da bi jih mučili nekaj let.

Učenci srednjih šol bodo imeli o Božiču daljše počitnice kot otroci ljudskih šol. Ali naj res naša mladina izgubi vsak nežnejši čut, vso poezijo svetega božičnega časa? Ali se bo izplačalo voziti se otrokom, ki se šolajo daleč od doma, za dva dni domov, da prežive med ljubimi starši in sorodniki nekaj veselih ur? Pač malo srca bi moral imeti človek, ki nežni duši otrokovi ne privošči iz srca tega veselja. Kako sladke spomine ljube mladosti nam zbuja ravno božični prazniki, ko se spominjamo onih veselih hipov, ki smo jih kot učenci prebili o božičnih počitnicah na svojem domu!

In sveti Alojzij! Ta nedolžni svetnik — je sedaj degradiran. Po navadi se je tega dne vršilo I. sveto obhajilo; bil je praznik za vso šolo. Kako že pravi § 1. šolskega učnega reda?

Glede sejmov bi pa le toliko omenili, da naj merodajni faktorji enkrat ogledajo tak semenj na kmetih, potem bodo drugih misli!

II

Pri tem štedenju časa so pridobili z Božičem, sv. Alojzijem, pustnim ponedeljkom in semanjimi dnevi, skupaj kakih 10 dni — in ako odštejemo pepelnico in Vernih duš dan, ki nista bila dosedaj prosta dneva, potem ostane borih 8 dni, torej kakih 40 ur. Da bi teh 40 ur rešilo kranjsko šolstvo, o tem pa silno, silno dvomimo!

Kako pa bo sedaj s § 23. ministerijalnega ukaza z dne 19. julija 1875, ki veli, da se naj šolske sobe, stopnice in hodniki vsako leto najmanj štirikrat dobro pomijejo. Tu nas pa zapusti naša pamet, da ne vemo, je li več ministrstvo ali deželni šolski svet. Ali naj se to zgodi na Sveti dan ali na sv. Štefana dan, ker pred sv. dnevom bržkone ne bo dobiti človeka, ki bi se s tem ukvarjal.

Zakonodajalec je pač dobro premislil, ko je določil do sedaj veljavne božične počitnice. Po našem skromnem mnenju je pač več vredno zdravje tisočerihih otrok, nego pa kakih 20 ur pouka. Le ne prehlavno naprej!

Ako se že misli, da bi se šolstvo izboljšalo, naj se odpravijo prenapolnjeni razredi, v katerih časih v zadelih sobah sedi po 80, 100 ali še celo več otrok obenem. Tu je treba korenite odpomoči, ker to ovira pouk in otežuje dosego učnega smotra. Najprvo naj se skrbi za to, da se bodo izpolnovala že obstoječe zakonite določbe, potem naj se šele kujejo nove odredbe, katerih pa potem bržkone ne bo treba. Kako bo pa z nadomeščanjem pouka na onih šolah, kjer po cela leta ni pouka, ker ni učiteljev radi slabih učiteljskih plač, ker je država vse troške navalila deželam, da si zamore v dobi humanitete nabavljati temveč in tem boljšega moralnega orožja?

Čudimo se pa le, da niso zastopniki učiteljstva vse zadeve pojasnili v deželnem šolskem svetu, zakaj kot izkušeni šolniki bi bili lahko bolj natančno vse okoliščine obrazložili; potem ne bi bilo nikdar prišlo do tako prenapljenih sklepov. Ako preprosti krajni šolski sveti to uvidevajo, da sedaj snujejo pritožbe proti tem odlokom, bi bili zastopniki učiteljstva

to tem lažje storili, ker bi se bili lahko upirali na svoje izkušnje*)

Zatorej pričakujemo od naših poslancev, da se vsi brez izjeme zavzemajo za to stvar, ki ni tako malenkostna, kakor se dozdeva na prvi pogled.

Naša hvaležnost jim ne izostane. Naša deca — naš zaklad!

Pravni zastopnik učiteljstva.

Mnogokrat se zgodi, da mora ta ali oni član našega stanu trpeti krivico. Dandanes je učiteljstvo takorekoč brezpravno, zakaj vsi paragrafi dež. šol. zakona se dajo zasukati tako, da čuti učiteljstvo njihovo moč, paragraf pa, ki govori glasno in odločno za učiteljstvo — § 55! — stoji ponižno v kotu kot zubljan paglavec in nagajivec, in živ krst se ne zmeni zanj. Čemu tudi! Učiteljstvo je lažje držati na povodu, če se trese za vsak grižljaj kruha, si mislijo gospodje, če tudi žive v bridki zmoti!

Res je: težko živi učiteljstvo, fizične moči so mu izčrpane, veselje ubito, vsa notranjost mu kipi in vre, da je treba samo pravega momenta, in vsepovsod bo glasno zahrnelo, kakor ni še nikoli — a vzlic vsemu temu se učiteljstvo še vedno zaveda, da niso paragrafi samo zato, da bi jih obračali proti njemu, nego da se dajo zasukati tudi tako, da govore zanje in proti drugim.

V vsakem stanu je tako, da mislijo nekateri: Svojo moč dokažemo samo s silo in krutostjo. Taki ljudje seveda pozabljajo, da smo pred zakonom vsi enakopravni, da ni zakona tolmačiti s stališča in slučajnega razpoloženja posameznikovega, nego z višjega, dejali bi, splošno človeškega stališča, da je posezati po skrajnih sredstvih le v skrajnih slučajih, da se doseže z dobrohotnostjo več nego z absolutizmom, ki zbujja mnogokrat najhujši odpor, ki razburja duhove, razvneva sovraštvo in uničuje avtoriteto in — žal — velikokrat tudi eksistencijo!

Kdor je razumen in previden in komur je pri sreči blaginja tistih, v katerih imenu in za katerih pravice mu je tolmačiti zakon, si lepo in lahko utrdi svoje stališče, najde med svojci najzvestejših zaveznikov in prijateljev. Zaupanje zbujja zaupanje, brezobzirnost brezobzirnost, jeza jeza, sovraštvo sovraštvo. In ker je podložnikov več nego zapovedujočih, ni izključeno, da se morajo umakniti zadnji, ako se dvignejo proti njim združene sile prvih. Da dokažemo svojo trditev, nam je treba opozoriti samo na mnoge zgodovinske dogodke, kjer ni niti morilno orožje zatrla valovja splošne nevolje. Vekomaj velja dobrohotno svarilo: Ne kliči vraga!

Zaradi napačnega razumevanja in samovoljnega tolmačenja drž. šol. zakona je pretrpelo učiteljstvo že mnogo krivic. Z dolgotrajnim in razburljivim rekuriranjem je končno vendar ta in oni dospel do svojega, priboreč pravici moč in veljavo. Dostikrat pa se zgodi, da nima discipliniranec poguma in moči, da bi nastopil trnjevi pot utokov, resignirano misleč, da se mora nižji v vsakem slučaju in vsakem primeru pokoravati višjemu, ker se mu zdi krivična kazen izmed dvojne zla boljša nego nova zamera.

Prvim in drugim bi bilo po naših mislih mnogo pomagano, če bi imelo naše učiteljstvo svojega pravnega zastopnika, izkušenega advokata, ki bi se zavzel za nas, kadarkoli pride do konflikta med pravico in krivico.

Imeli smo že priliko, razgovarjati se s tovariši o tej novi izpopolnitvi svoje stanovske organizacije, in predlog, ki meri na to, da si pridobi učiteljstvo čim prej svojega pravnega zastopnika, ni nikakor težko izvedljiv. To stvar dožene lahko sami, še lažje pa jo dožene naša „Zaveza“. Vsak, kdor bi reflektoval na pomoč pravnega zastopnika učiteljstva, bi plačeval na leto kaj malega (recimo 1 K) in potem bi imel pravico, v vsakem slučaju obrniti se na odvetnika, ki bi prevzel ta posel. Tako bi bilo nam samim zagovarjanje pravic popolnoma olajšano, a tako — recimo — strokovnijaško zagovarjanje bi imelo ne samo več ugleda, nego gotovo tudi v vsakem slučaju boljši izid.

Naše učiteljstvo ima med slovenskim razumništvom, torej tudi med slovenskimi odvetniki, mnogo prijateljev, zatorej bi nam ne bilo težko, dobiti izvrstnega pravnega zastopnika, ki bi se z verno in vso resnostjo potezal za tlačene naše pravice. Ker pa se naše pravice mnogokrat in premnogokrat tlačijo, zato se nam zdi ta stvar nujna, in z vsemi močmi se moramo takoj pobrigati, da dobimo čim prej svojega pravnega zastopnika!

Paša — poguba duše in dobrih uspehov.

Pastirstvo je toliko staro kakor človeški rod. Stari narodi so bili nomadskega rodu. Še dandanes se dobi več rodov po posameznih delih sveta, ki se živijo s samim pastirstvom. Može, žene in otroci se živijo s samo živinorejo, goneč svojo živino s kraja v kraj, kjer je boljše paša. Življenje nomadskih rodov se razlikuje v bistvu v mnogokaterih rečeh od naših pastirjev. Nomadi se živijo s samo živinorejo, naših pastirjev glavni živež pa je kmetijstvo; le v posameznih letnih časih pasejo ti svojo živino. Može in starčkov onih ni sram leto in dan pasti živino, med tem ko je pri nas le malo odraslih pastirjev, ker se sploh smatrajo odrasli pastirji kot neka malovredna, zaničljiva kasta med našim ljudstvom. Pastirstvo ima pri nas nekaj pomena edino po planinah, drugod je skoraj brez pomena in koristi radi slabe pašne in še bolj radi slabih pastirjev. Le mimogrede omenimo, da ženejo spomladi na pašo naši živinorejci še precej lepo rejeno živino, a kako izgleda ta med poletjem in jeseni? Človeka boli srce, ko gleda skoraj same s kožo pokrite kosti muliti travo med skalovjem in grmovjem. Borno živinčje je izgubilo meso in mleko, pa tudi gnoj, podlaga kmetijstva, je izgubljen. Naš kmetovalec si šteje v veliko čast le to, da ima v hlevu veliko repov živine, kako ti izgledajo in kake koristi mu donajajo, to mu je malo mar.

Blagor občinam, ki imajo še svoje nerazdeljene pašnike! Pastirski rog kliče tam vsak dan živino na pašo pod varnim varstvom odraslega in pametnega pastirja. Žal, da se pašniki leto za letom razkosavajo na majhne dele med posamezne posestnike. To razkosavanje ne prinese kmetovalcem mnogo koristi, nekaterim celo nič ne, ker ti v stiskah ali zapravlivosti prodajo svoj delež in s tem pašno pravico.

*) Zastopnikom verstva baje ni bilo prav, da se je odpravilo praznovanje sv. Alojzija, vsaj tako smo čitali v „Slovencu“; kako je potem vendar to, da se nista uprla, ker sta popolno neodvisna, kar o zastopnikih učiteljstva ne moremo trditi, ker vlada pač dobro premisli, koga imenuje članom dež. šol. sveta, da ne pride kak tak v to korporacijo, ki bi se držnil izreči svoje mnenje proti kakim višjim osebam. Uredništvo.